

Kwartetdienst 5 januari 2020, Ds. Berend Borger

Gemeente van Christus,

Had u ook bij de lezing van vanmorgen het idee: waar gaat dit eigenlijk over? Welnu dan bent u niet de enige. Op zaterdagmorgen 16 november hebben de kerkenraadsleden van de vier kwartetkerken zich, al wandelend, ook over deze tekst gebogen en de eerste vraag was ongeveer ook 'waar gaat dit eigenlijk over?'

Eerst dit: we kozen deze lezing voor deze zondag omdat het de epistellezing van deze zondag is. Op ons leesrooster staan altijd drie lezingen, één uit het Oude Testament, één uit de evangeliën, en één uit de brieven, en dan meestal uit één van de brieven van Paulus. Voor vandaag staat de lezing uit Efeziërs 3 op het leesrooster en daarom hebben we die gekozen.

Maar waar gaat die lezing dan over?

Nou misschien wel hierover: ik ben deze preek begonnen met 'gemeente van Christus', maar vanmorgen had ik ook kunnen beginnen met 'geliefde heidenen in de Heer'.

Want daar gaat het ook over in dit gedeelte uit de brief van Paulus aan de Efeziërs. Geliefde heidenen in de Heer. Nou weet ik niet wat u gedaan zou hebben als ik echt zo begonnen was, misschien was u wel beledigd geweest en was boos weggelopen. Misschien laat het u volkomen onverschillig. Misschien had u even gedacht: hoor ik het goed, zei hij nou 'geliefde heidenen in de Heer? Maar wie bedoelt hij dan?

Want dat woordje heidenen kan ons makkelijk op het verkeerde been zetten. Bij dat woord hebben we misschien allerlei niet zo fraaie associaties. En bovendien, in dat woord zit vaak ook een waardeoordeel.

Om dat duidelijk te maken eerst maar een korte anekdote uit mijn eigen leven.

Op het dorp van mijn jeugd had je twee kerken, een synodaal gereformeerde en een vrijgemaakt gereformeerde. Op zondag wist iedereen precies waar zij of hij moest zijn. De ene helft van het dorp ging naar de kerk net buiten het dorp, daar was destijds grond te koop waar de synodale gemeenschap een kerk kon bouwen, de andere groep ging naar de kerk in het dorp.

Door de week waren de scheidslijnen iets minder duidelijk want er was maar één school op het dorp, de school met de Bijbel, maar eigenlijk was dat de school die hoorde bij de vrijgemaakte kerk. De meeste gereformeerden, ook wij, gingen naar die school, maar mijn ouders konden geen lid worden van de Schoolvereniging, want wij waren synodaal gereformeerd. Het dorp was overzichtelijk en de twee groepen ongeveer in evenwicht.

Maar je had ook nog een paar gezinnen die niet in beide categorieën vielen. Wij noemden ze de openbaren, maar associeerden hen wel met de heidenen uit de Bijbel.

Op een avond zaten wij aan tafel en het gesprek kwam op de openbaren. De context weet ik niet meer. Wij maakten als kinderen een bepaalde opmerking over de openbaren die er op neer kwam dat die heidenen natuurlijk veel minder waren dan wij gelovige, gereformeerden. En toen kwam mijn vader in het geweer. Nogmaals, de context weet ik allang niet meer, maar wel dat hij het volstrekt afkeurde wat wij zeiden. Hij verhief zelfs zijn stem en zei dat we niet moesten denken dat wij ook maar één haar beter waren dan anderen, en al helemaal niet als de openbaren. Hoe haalden wij het in ons hoofd.

Onwillekeurig kwam dat voorval bij mij boven bij het lezen van die tekst uit Efeziërs en de voorbereiding van deze preek. Paulus heeft het hier over iets geheel nieuws: een gemeenschap van Joden en niet-joden samen.

En dan niet dat de één gedoogd werd door de ander, of omgekeerd, nee die gemeenschap waar hij het over heeft bestaat uit gelijkwaardige partners, joden en niet-joden.

In het Bijbels spraakgebruik ken je joden en niet-joden of heidenen; iedereen is een heiden, die geen jood is. Christenen naar de letter van het woord dus ook. Wij allen zijn heidenen en daarom die mogelijke openingszin 'geliefde heidenen in de Heer'.

Paulus geeft dan door wat aan hem en aan andere apostelen en profeten is geopenbaard, namelijk dat de heidenen door Christus Jezus ook delen in de erfenis, want zij maken deel uit van hetzelfde lichaam en hebben ook deel aan de belofte, op grond van het evangelie.

Van dat evangelie, zegt Paulus, ben ik dienaar geworden, dienaar van dat evangelie van de inclusiviteit, zouden we vandaag wellicht zeggen. Hij is dienaar van dat evangelie dat voor Jood en Griek beide van betekenis is.

En aan hem, de minste van alle heiligen is de genade geschonken om het heil aan de heidenen te verkondigen en te verkondigen hoe het heilsmysterie van Godswege werkelijkheid kan worden. Hoe dan? Welnu, door de kerk, zegt Paulus.

De kerk heeft tot taak de veelkleurige wijsheid, de wijsheid van God in al haar schakeringen bekend te maken aan alle vorsten en heersers in de hemel. Dat is gek, en boeiend!, de kerk weet iets wat ze in de hemel nog niet weten. Aan de kerk, aan de gemeenschap de opdracht om de veelkleurige wijsheid van God bekend te maken in de hemelsferen.

Voor Paulus, in zijn dagen en zijn wereldbeeld, staan de hemelingen dan misschien wel dichterbij God, in de hemel, maar als het op het heil aankomt dan komen zij na de mensen.

Door de kerk wordt Gods plan of veelkleurige wijsheid bekend gemaakt aan de machten in de hemelsferen.

En hoe dan? Dat is misschien wat tegenstrijdig, die veelkleurige wijsheid mag verkondigd worden door de ene kerk, door één te zijn en te laten zien dat de kerk voorbij de gebrokenheid leeft. De veelkleurigheid bestaat er juist uit dat de kerk daarin als eenheid optreedt. De veelkleurigheid is kenmerk van de ene kerk. Daaruit bestaat het heil voor mens en wereld.

De kerk leeft van het heil en niet van de zonde. En Paulus werkt dat dan nog verder uit in termen die bij het wereldbeeld van die dagen horen.

Daar is vers 18 ook een voorbeeld van, we lazen die niet, maar sommigen van u kennen die tekst misschien wel. Dan zult u, de kerk, met alle heiligen de lengte en de breedte, de hoogte en de diepte kunnen begrijpen, ja de liefde van Christus kennen die alle kennis te boven gaat, opdat u zult volstromen met Gods volkomenheid.

Grote woorden, die wij misschien niet meer zo hardop uitspreken als het gaat om de kerk, als het gaat om hoe wij kerk zijn in onze wereld.

Bovendien is ons wereldbeeld totaal anders dan die van Paulus.

Maar als we daar doorheen kunnen kijken dan is het misschien wel aardig om nog even vanuit vogelperspectief te kijken naar wat Paulus doet.

Hij heeft het over de kerk die hij van bovenaf bekijkt. Niet vanuit de sociologie, of vanuit een menselijke beschrijving.

Want dat is vaak wat wij doen: als wij de kerk beschrijven dan beginnen we in het hier en nu, en hebben het al gauw over de problemen en de vragen waar de kerk voor staat. Krimp, afnemend kerkbezoek, kerkgebouwen die moeten sluiten, het laatste bericht daarover vanuit Amersfoort is dat de Heilig Kruiskerk van de r.k. parochie in 2021 zijn deuren moet sluiten.

Wij beschrijven een feitelijke situatie, en dat is nuttig en heeft zeker zijn voordelen, maar waar in zo'n beschrijving zit de inspiratie? Waar zit daar het geloof?

Dat de kerk er is, met krimp aan het ene uiterste der aarde en groei aan het andere, is mooi, maar waartoe is de kerk op aarde? Waar ontleent de kerk, waaraan ontleenen wij onze identiteit? Aan iets of iemand buiten onszelf, namelijk aan Christus Jezus en aan God zijn Vader.

De kerk is niet van ons, maar is dat wat van Christus is, heet het letterlijk.

De kerk is een plaats van en voor God. In en door de kerk wordt Gods bedoeling zichtbaar op aarde. We mogen daarom ook wel eens trots zijn op de kerk. We zijn er niet voor niets, we hebben een doel, namelijk God zichtbaar maken op aarde. Gods veelkleurige wijsheid delen met de wereld om ons heen. In alle bescheidenheid die daar bij past, misschien, maar die bescheidenheid moet ons niet te min over ons zelf laten denken. Wij doen ertoe. De kerk doet ertoe.

De kerk heeft, zegt Paulus een rol in het heilsplan van God. En dan heb ik niet over allerlei denominaties of wijkkerken of zo, nee de kerk in zijn geheel waar wij onderdeel van mogen uitmaken heeft een taak in en voor de wereld.

Waar Paulus dit duidelijk wil maken in, voor ons misschien lange en ingewikkelde zinnen, daar zet Mattheus dat vandaag heel beeldend in. De veelkleurige wijsheid Gods wordt zichtbaar in wijzen uit het Oosten. Mensen die van heinde en ver komen omdat zij geloven, omdat zij weten dat ook zij mogen delen in die wijsheid van God. Daarom gaan ze op pad, daarom aanvaarden ze een reis naar waar naartoe? ze weten het niet. Ze weten alleen dat ze een ster, een licht moeten volgen. Want dat licht is het licht der wereld. Niet het licht van één of ander land, niet het licht van één of andere denominatie of kerkelijke stroming, nee, dat licht is het licht van en voor de wereld, een wereld waar ook zij deel van uitmaken. Ook zij delen het licht van de genade en goedheid van de Heer.

Daar gaat het over bij Paulus, bij Mattheus, en hopelijk ook bij ons, als kerken hier in Amersfoort, in het kwartet van kerken waarin we samenwerken, maar ook breder, als kerk van Christus.

De kerk heeft de wereld op het oog en werkt daarvoor. Om de wereld, Jood en heiden, deelgenoot te maken van de boodschap van Gods genade. De kerk kan zo als een brug functioneren, tussen mensen en God. De kerk doet ertoe.

En waar de getallen wat tegen ons zijn, waar de kerk krimpt, daar is het goed om dat ook en nog maar eens te benoemen. De kerk doet ertoe. Wij doen ertoe. En wat is er dan mooier om daar samen aan te werken. U als gemeente, wij als kwartetkerken. Wij doen ertoe en wij kunnen elkaar versterken in de dingen die we doen. We kunnen elkaar versterken als we er willen zijn voor de wereld.

Om nog even in de beeldspraak van het begin van deze preek te blijven: dat is wel een heidens karwei misschien, maar zeker de moeite waard om aan te werken.